

ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Силабуси

Др Зоран Ранковић, ванредни професор

основне студије богословља – богословско-катихетски програм

Предмет: ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКИ ЈЕЗИК

Група: изборни предмет, ЕСПБ: 6.00

Фонд часова: сем. 1. и 2. / 1+1

Испит: писмени и усмени (комбиновани)

Назив курса:

Црквенословенски језик: лингвистички, културолошки, литургијски аспекти

Садржај:

Одређење црквенословенског језика. Црквенословенски као богослужбени језик. Црквенословенски као језик науке, оригиналне и преводилачке делатности. Стилистичка диференцијација. Црквенословенски језик кроз историју. Црквенословенски језик у Срба.

Црквенословенска азбука. Основна правила читања. Фонетско-фонолошки систем црквенословенскога језика. Алтернације. Дијакритички знаци. Акцентски систем. Систем пунктуације. Скраћенице. Слова у улози бројева.

Морфолошки систем црквенословенскога језика. Врсте речи (класификација; прелазне појаве у области врста речи). Двојина: семантичке особине. Систем падежа у црквенословенском језику. Именице *singularia tantum* и *pluralia tantum*. Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, лексичко-граматичке скупине, облици (парадигматски типови). Непроменљиве речи: прилози, предлози, везници, узвици, речце: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, граматичко значење, функција, класификација.

Творба речи у црквенословенском језику. Морфемска анализа. Творбена анализа. Синтакса црквенословенског језика. Лексика црквенословенског језика. Црквенословенски језик данас: функционални и социолингвистички аспекти.

Циљ:

Циљ наставе јесте стицање знања из црквенословенског језика релевантних за професионалну компетенцију теолога, лингвистичке и преводилачке компетенције у оперативној

димензији (примена стечених знања и умења при рецепцији црквенословенскога текста и у процесу превођења).

Предуслови:

Уписан први семестар основних академских студија / богословско-катихетски програм

Облик наставе:

Предавања и вежбе.

Обавезе студената:

Студенти су, у начелу, обавезни да похађају наставу, долазе на индивидуалне консултације. Пожељно је активно учешће у настави (посебно на вежбама), редовна израда домаћих задатака (преводи, граматичка анализа).

Начин оцењивања рада и резултата:

Редовна израда домаћих задатака чини 25% укупне оцене. Активно учешће у настави доноси још максимално 25% укупне оцене, у зависности од степена активности и уједначености постигнућа студента. Осталих 50% или више процената оцене формира се на основу усменог и писменог испита.

План курса/предмета

ПРВИ СЕМЕСТАР

1. недеља

Одређење црквенословенског језика. Црквенословенски као богослужбени језик. Црквенословенски као језик науке, оригиналне и преводилачке делатности. Стилистичка диференцијација. Црквенословенски језик кроз историју. Црквенословенски језик у Срба.

Методологија коришћења речника црквенословенског језика – вежба.

2. недеља

Црквенословенска азбука. Основна правила читања.

Интерпретација изабраних текстова.

3. недеља

Фонетско-фонолошки систем црквенословенскога језика. Алтернације.

Дијакритички знаци. Акцентски систем. Систем пунктуације. Скраћенице. Слова у улози бројева.

Интерпретација изабраних текстова. Фонетска и графичко-ортографска анализа изабраних текстова.

4. недеља

Морфолошки систем црквенословенскога језика. Врсте речи (класификација; прелазне појаве у области врста речи). Двојина: семантичке особине. Систем падежа у црквенословенском језику. Именице *singularia tantum* и *pluralia tantum*.

Интерпретација изабраних текстова. Фонетска и графичко-ортографска анализа изабраних текстова.

5. недеља

Именице: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, лексичко-граматичке скупине, облици (парадигматски типови).

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

6. недеља

Именице: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, лексичко-граматичке скупине, облици (парадигматски типови).

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

7. недеља

Именице: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, лексичко-граматичке скупине, облици (парадигматски типови).

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

8. недеља

Заменице: лексичко-граматичка обележја, класификација, облици (парадигматски типови) заменица.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

9. недеља

Заменице: лексичко-граматичка обележја, класификација, облици (парадигматски типови) заменица.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

10. недеља

Придеви: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, лексичко-граматичке скупине, облици (парадигматски типови, компарација, непроменљиви придеви).

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

11. недеља

Придеви: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, лексичко-граматичке скупине, облици (парадигматски типови, компарација, непроменљиви придеви).

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

12. недеља

Бројеви: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије, значење, састав, облици бројева.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

13. недеља

Глаголи: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије. Глаголске основе и наставци. Подела глагола по морфолошким врстама. Глаголска времена, начини и стања (опште напомене).

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

14. недеља

Атематски глаголски облици. Помоћни глаголи.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

15. недеља

Презент: грађење и употреба

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

ДРУГИ СЕМЕСТАР

16. недеља

Императив: грађење и употреба.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

17. недеља

Аорист: грађење и употреба.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

18. недеља

Имперфект: грађење и употреба.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

19. недеља

Будуће време: грађење и употреба.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

20. недеља

Перфекат, плусквамперфекат, потенцијал: грађење и употреба.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

21. недеља

Партиципи: општеграматичко значење. *Dativus absolutus*.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

22. недеља

Активни партиципи: грађење и употреба.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

23. недеља

Пасивни партиципи: грађење и употреба.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

24. недеља

Прилози: општеграматичко значење и парцијалнограматичке категорије. Порекло прилога. Поређење прилога. Предлози: граматичко значење, функција, класификација. Везници: граматичко значење, функција, класификација. Речце: граматичко значење, функција, класификација. Узвици: граматичко значење, функције, класификација.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.

25. недеља

Творба речи у црквенословенском језику. Морфемска анализа: морф и морфема, типови морфема по значењу. Коренске морфеме. Афиксалне морфеме. Флексије.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.
Етимолошка анализа одабраних примера.

26. недеља

Творбена анализа: творбена база, творбени низ. Етимолошка анализа. Творбени начини.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.
Дериватолошка и етимолошка анализа одабраних примера.

27. недеља

Синтакса црквенословенског језика. Синтагма и реченица као основне јединице синтаксе. Граматичко устројство синтагме. Граматичко устројство реченице.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.
Дериватолошка, етимолошка, синтаксичка и творбена анализа одабраних текстова.

28. недеља

Лексика црквенословенског језика. Односи унутарлексичке системности. Састав лексике црквенословенског језика према критеријумима генезе и функционисања.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.
Дериватолошка, етимолошка, синтаксичка, лексичка, и творбена анализа одабраних текстова.

29. недеља

Улога старословенизама у формирању лексичког фонда савремених словенских књижевних језика.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.
Дериватолошка, етимолошка, синтаксичка, лексичка, и творбена анализа одабраних текстова.

30. недеља

Црквенословенски језик данас: функционални и социолингвистички аспекти.

Интерпретација и морфолошка анализа изабраних текстова.
Дериватолошка, етимолошка, синтаксичка, лексичка, и творбена анализа одабраних текстова.

ЛИТЕРАТУРА:

а. Обавезна :

- З. Ранковић, *Грамматика црквенословенског језика*, Београд 2011.
- К. Кончаревић, *Расправе о богослужбеном језику код Срба (1868-1969)*. - Српски језик, Београд - Никшић 1997, бр. 1-2, стр. 197-211.
- К. Кончаревић, *Црквенословенски језик на размеђу миленијума: проблеми и перспективе функционисања*. - Славистика, Београд 2001, бр. 5, стр. 24-32.
- К. Кончаревић, *Рецепција црквенословенског језика у српској говорној и социокултурној средини: савремено стање и импликације за језичку политику Цркве*. – Црквене студије, II, Ниш 2005, бр. 2, стр. 363-378.
- С. Петковић, *О нетачном читању црквенословенског језика у нашој цркви*, Сремски Карловци 1926.
- П. Ђорђевић, *Карактеристика савременог изговора црквеног језика*.- Богословље, Београд 1931, бр. 3, стр. 236-245.
- А. Ђирић, *Прилог проучавању акценуације у данашњем црквеном језику*.- Зборник Богословског факултета, II, Београд 1951. стр. 527-533.
- Д. Протић, *Скраћено писање речи*.- Богословље, Београд 1993, бр. 1-2, стр. 87-89.
- З. Ранковић, *Напомене о црквенословенском језику у Срба*.- Црквене студије, III, Ниш 2006, бр. 3, стр. 299-305.
- Р. Бајић, *Превођење богослужбених текстова у Православној цркви – карактеристике, проблеми и ставови према овом превођењу у српској и руској Православној цркви*.- Зборник Матице српске за славистику, Нови Сад 2006, бр. 70, стр. 259-280.
- З. Ранковић, *Укратко о транскрипцији црквенословенских текстова*.- Годишњак, VII, Фоча 2008, бр. 7, стр. 59-67.

б. Препоручена :

- С. Петковић, *Речник црквенословенског језика*. Сремски Карловци 1935.
- Ј. Живановић, *Грамматика црквенословенског језика*. Сремски Карловци 1935.